

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально – науковий інститут мистецтв
Кафедра методики музичного виховання та диригування

**Методичні рекомендації для організації навчання, самостійної
роботи та практичних модулів з дисципліни
«Хоровий практикум»**

для студентів вищих музичних навчальних закладів III- IV рівнів
акредитації
за першим (бакалаврським) рівнем

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність – 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Спеціалізація – За предметними спеціалізаціями

Галузь знань – 02 Мистецтво
Спеціальність – 025 Музичне мистецтво
Спеціалізація – Хорове диригування

Автор: **Зваричук Ж.Й.** доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, кандидат мистецтвознавства, заслужений працівник культури України.

Зваричук Ж.Й.

Методичні рекомендації для організації навчання, самостійно роботи та практичних модулів до дисципліни **«Хоровий практикум»** для студентів вищих музичних навальних закладів III- IV рівнів акредитації напряму підготовки спеціальністю 014.13 - Середня освіта, 025 - Музичне мистецтво за першим бакалаврським рівнем

Запропоновані методичні рекомендації містять теоретичні положення щодо основних питань в учбовому хоровому колективі. Впровадження в навчальний процес названих методичних рекомендацій сприятиме оновлення змісту навчання, розширення теоретичних знань з навчального курсу **«Хоровий практикум»** для студентів вищих музичних навальних закладів III- IV рівнів акредитації галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізації: за предметними спеціалізаціями; галузі знань 02 Мистецтво спеціальності 025 Музичне мистецтво спеціалізації - Хорове диригування за першим бакалаврським рівнем.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Хоровий практикум» складена відповідно до освітньо-професійної програми напряму підготовки спеціальністю 014.13 - Середня освіта, 025 - Музичне мистецтво за першим бакалаврським рівнем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади хорового виконавства та культури вокально-хорового співу, методичні принципи формування практичних навичок роботи з хором, практика співу в хоровому колективі.

Міждисциплінарні зв'язки: взаємозв'язок предмета з блоком дисциплін психолого-педагогічного, фундаментального та професійно-орієнтованого циклу навчального плану, а саме: хорознавство, історія музики, сольфеджіо, хорове аранжування, гармонія, гра на музичному інструменті, постановка голосу, психологія.

Метою викладання навчальної дисципліни «Хоровий практикум» є виховання необхідних практичних навичок і вмінь по керуванню хором.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Хоровий практикум» є навчити студентів розучувати нескладні хорові твори для однорідного чи мішаного складу, навичок практичної роботи з хором та засвоєння ними всього багатогранного комплексу вокально-хорових засобів музичної виразності, розвивати творчу уяву, художній смак, вміння розкривати творчий задум композитора.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- теоретичні основи вокально – хорових дисциплін,
- особливості хорового співу, характеристики вокального голосу, дитячого голосу та його вікові якості, психолого – педагогічні основи музичного сприймання та відображення;

- хорові партії визначених творів, основні риси творчості композитора даного твору.

вміти :

- знаходити творчий контакт в колективі, орієнтуватися в загальній хоровій звучності, слухати хорові партії, оцінювати якість звучання і виправляти помилки;

- володіти вокально – хоровими навиками, необхідними для співу в навчальному, професійному та самодіяльному хоровому колективі;

- провести бесіду про композитора, виклад змісту виучуваного твору, демонстрацію його на фортепіано;

- провести репетицію хору, скласти план проведення репетиції, визначити методику розучування твору, співати хорові партії;

- підбирати хоровий репертуар для хорів різних видів.

Дисципліна передбачає 330 аудиторних годин, з них 115 – практичних, 215 годин відводиться на самостійну роботу. Практичні заняття проводяться на базі хорового класу 1 година на тиждень протягом 1-8 семестрів.

Зміст навчальної дисципліни та практичні модулі

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Самостійна попередня робота студента над твором для вивчення його з хоровим колективом.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: прослуховування твору в запису, вивчення хорової партитури, спів кожного голосу, спів інтервалів та акордів по вертикалі, вміти зробити вокально-хоровий аналіз: виклад, фактура, темп, динамічні відтінки, виявлення інтонаційних труднощів у партіях та визначення методики роботи над подоланням їх. Визначення особливостей хорового співу - цезури, дихання, логічні наголоси, виразне фразування. Визначення пошуків творчої реалізації поставлених цілей у роботі з хором. Інтерпретація хорового твору.

Тема 2. Розучування з хором творів для мішаного або однорідного хорів.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні підготувати коротке вступне слово про авторів музики і літературного тексту твору, проаналізувати загальний ідейно-художній зміст, визначити настрій та характер пісні. Вміти сольфеджувати окремо кожну партію твору і спів словами. В роботі використовувати: вивчення складних для виконання місць, поєднання груп голосів, спів усім складом хору, робота над окремими завершеними музичними побудовами: фразами, реченнями, періодами, частинами, спів з закритим ротом, вокалізація хорових партій на окремий склад.

Змістовий модуль 2.

Тема 3. Практична робота студента з хором над хоровим твором.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: методи вокально-хорової роботи в колективі над правильним співочим диханням та звукоутворенням в залежності від характеру твору. Підібрати комплекс вправ для роботи над дикцією, артикуляцією, художнім образом, характером інтонування та ансамблем. Вміти визначити характер інтонування, ансамбль. Робота над мелодичним та гармонічним строем /спів інтервалів, акордів.

Тема 4. Робота над загально-хоровим звучанням хорового колективу.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні опрацювати методичну літературу щодо вивчення методів виховання і навчання співу на опорі, в високій позиції, формування культури співу та розвиток ладового відчуття, слуху. Рівне, ансамблеве звучання в усіх хорових партіях і хору в цілому. Згладжування регістрів, тембрів голосів та виконання єдиної манери

співу. Вміння чути хор, швидко оцінювати звучання та спрямовувати роботу на покращення хорового звучання.

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Виховання вміння контакту керівника з хоровим колективом.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: контакт з уявним хором на заняттях з диригування /диригування під фортепіано, досконале знання партитури розучуваного твору, визначення послідовності, методів та прийомів в роботі над твором, вдосконалення навиків спілкування з хором: подолання внутрішньої скованості, вміння чітко висловити свою думку щодо поставлених вимог в роботі. Вміння тримати темп репетиції, оволодіти увагою співаків. Контакт з хором через чіткі, опрацьовані диригентські жести, міміку.

Тема 6. Вдосконалення диригентської майстерності студента в процесі роботи над хоровим твором.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні досконало вивчити хорову партитуру твору, проаналізувати технічні прийоми відтворення тексту за допомогою диригентських жестів, досягнути чітких показів вступу, звуковедення, штрихів та закінчення фраз, динамічного плану, загального темпу і агогічних відхилень від нього. Використання в диригуванні хором образних жестів, що допомагають в покращенні вокально-хорового диригування /показ округленого звуку, підвищення чи пониження інтонації, динамічних змін і т.д/. Показ кульмінації і поступового підходу до неї.

Змістовий модуль 4.

Тема 7. Робота над художнім виконанням хорового твору.

Методичні рекомендації до вивчення теми та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні зробити аналіз літературного тексту. Синтез музики і слів, використовуючи всі можливі засоби музичної виразності. Цілісність композиційної побудови хорового твору, єдність форми. Робота над виконавськими засобами художньої виразності. Творче ставлення до інтерпретації хорового твору в залежності від художньої ідеї, характеру створюваного образу, виконавського стилю.

Тема 8. Концертне виконання визначених творів.

Методичні вказівки щодо практичних модулів та організації самостійної роботи студентів.

Розвиток напрямку самостійної підготовки студентів до опанування навчальними дисциплінами професійно орієнтованого циклу є важливим для професійної підготовки в навчальних закладах. Зміст навчальної дисципліни «Хоровий практикум» визначено в її робочій навчальній програмі. Вивчення дисципліни передбачає засвоєння теоретичного матеріалу, вміння практичного використання знань та щоденну самостійну роботу.

Особливе значення мають відвідування концертів, ознайомлення з найрізноманітнішою хоровою літературою різних стилів та жанрів, слухання музики, перегляд відеозаписів концертних програм різних за професійним рівнем хорових колективів та вміння аналізувати почуте.

Самостійна робота студентів по вивченню відповідної дисципліни включає вивчення теоретичних основ курсу згідно тематичного плану за рекомендованою літературою, самостійне опрацювання та вивчення напам'ять хорової партитури, відповідно, визначити технічні труднощі для диригування, вміти побудувати план вивчення твору, вокально-хорової роботи та над створенням художнього образу, творчої інтерпретації при виконанні хорового твору під час концертної практики.

I. Теоретичні аспекти організації та роботи з учбовим хором.

Керівник хору повинен бути хорошим фахівцем, володіти голосом, музичним інструментом, професійним музичним слухом і пам'яттю, художнім смаком, бути вмілим організатором, уважною та тактовною людиною. Такі якості диригенту просто необхідні, адже він веде за собою велику кількість людей.

Відомо, що учбовий хор музично факультету вузу - це хоровий колектив, на базі якого вчаться працювати майбутні керівники хорів загальноосвітніх шкіл. Співаками такого колективу є студенти, що мають певну музичну підготовку, а заняття хору передбачені навчальною програмою. Однак, в роботі з учбовим хором існує багато складностей і однією з основних є постійна зміна співаків та неповноцінна комплектація хорових партій.

Хор - це, насамперед, міцна організація, об'єднана єдиним бажанням, єдиним прагненням, єдиним завданням творчого ставлення до музики і до своєї співацької справи.

Безпосередня участь кожного студента в роботі хорового класу у якості співака, спостереження за творчою діяльністю керівника хору під час занять та концертних виступів допомагають на практиці оволодінню засобами та методами хорової роботи. У процесі занять у студентів формуються навички орієнтації у загальній хоровій звучності, її професійного аналізу. Саме вміння аналізувати і критично підходити до почутого хорового звучання сприятиме розвитку у студентів творчого мислення, творчої активності та інтересу до майбутньої професії.

Вокальна робота є важливим розділом методики роботи з хором. Під час вивчення хорового твору студент переймає складну технологію репетицій у керівника навчального хору та викладача з диригування. Таким чином, особистість студента, майбутнього вчителя мистецтва, в хоровому класі формується шляхом розвитку творчої активності, яка виявляється в різних аспектах діяльності: з одного боку, він учасник хорового колективу, навчається і співає в ньому як хоровий співак, а з іншого, цей колектив є базою для набуття студентом практичних вмінь та навичок керування хором в якості диригента.

Спів у хорі, вивчення різноманітного репертуару розвиває у студентів почуття колективізму, організованості, свідомого ставлення до процесу навчання, емоційність, художній смак, музичні здібності, вокальні навички в специфічних умовах хорового строю та ансамблю, а також формує виконавську культуру і майстерність

Працюючи з хором як хормейстер, кожний студент набуває навичок диригента-виконавця. В творчому контакті з хором у нього розвиваються організаторські здібності, воля, тактовність, почуття міри, вміння підтримувати психологічний творчий контакт з окремими учасниками хору і колективом у цілому.

Таким чином, навчальна робота та виконавська діяльність студентів у проведенні хорового практикуму сприятиме:

- формуванню гармонійно розвиненої особистості;
- створенню умов для розкриття і розвитку творчого потенціалу кожного студента та його подальшої самореалізації;
- підготовці до організації та проведення вокально-хорової діяльності у класній та позакласній роботі;
- вихованню у студентів професійних навичок керування хоровим колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знанням психофізіологічного процесу співацької діяльності;
- вивченню кращих зразків хорового мистецтва, які будуть сприяти музичному, художньому та естетичному вихованню студентів.

2. Репетиційна робота в учбовому хоровому колективі.

Методика репетиційної роботи - один із найменш досліджених процесів диригентського мистецтва. Є дуже багато факторів, які суттєво впливають на вибір методів та прийомів роботи з хором. Однак, це не виключає можливості узагальнити основні моменти репетиційної роботи.

В загальних рисах план репетиції хору такий:

1. Розспівування.
2. Програвання твору на фортепіано.

3. Робота над хоровими партіями.

4. Проспівування твору в цілому.

Послідовність цих основних етапів роботи над твором впливає з принципу - від загального до часткового, із наступним поверненням до загального.

Репетиція - це основна форма роботи диригента з хором. Вона повинна бути детально продумана та спланована. Після розспівування, про мету та завдання якого сказано в попередньому розділі, починається наступний етап репетиції - розучування твору. Цьому передуює велика самостійна робота хормейстера по глибокому його вивченню з усвідомленням творчого задуму композитора та виявленням засобів художньої виразності.

Перед розучуванням диригент повинен провести певну дослідницьку роботу: ознайомитись з музичними напрямками та стилістикою композиторських шкіл, які існували в період створення даного твору; проаналізувати його з точки зору теорії, зробити глибокий вокально-хоровий аналіз. Аналітична робота над хоровою партитурою повинна підвести диригента до розуміння змісту твору, знаходженню своєї особистої трактування, виразних та технічних засобів її втілення. Диригент складає репетиційний план, передбачає технічні, вокально-хорові складності та знаходить шлях до їх подолання, він повинен чітко усвідомлювати своє ставлення до твору, вміти передати його своїм учням (співакам хору).

Розучування твору починається з програвання його на фортепіано, співаки при цьому можуть продивлятися свої партії, слідкуючи за партитурою та підспівувати з закритим ротом. Після ознайомлення з твором можна переходити до розучування по партіях, строго слідкуючи за чистотою інтонації та грамотним відтворенням нотного тексту.

Прийоми розучування твору по партіях можуть бути різноманітними, наприклад: розпочати з басів, партію сопрано співати разом із тенорами (при дублюванні) і т. ін. Вчити партії рекомендується по фразах. Кожна музична фраза має певну завершеність, виразність, цілком вона легше запам'ятовується. Учити з початку до кінця партію одного голосу і тільки після того переходити до іншої партії недоцільно. Вивчивши дві фрази одного голосу, потрібно

переходити до занять з іншими партіями, а потім проспівати уривок разом. Таким чином, потрібно продовжувати розучування до кінця твору. В такому випадку учасникам хору буде цікаво працювати протягом усього розучування.

В цей період (етап розучування) увага, в основному, приділяється техніці виконання. Спочатку більшість вказівок повинна стосуватися того, як скоріше запам'ятати і чисто заспівати свою партію, вірно розподілити дихання. В подальшому, коли співаки будуть краще знати свої партії, слід більше уваги приділити художній виразності виконання. Однак, розучуючи твір, диригент з першої ж репетиції повинен вимагати виконання кожної партії у тому характері, який вона матиме в кінцевому результаті. Чим раніше хор відчує характер твору, зрозуміє його художній задум, тим легше буде виконати технічні завдання. Ознайомивши таким чином усі хорові партії з музичним матеріалом, слід переходити до наступного етапу репетиції - поєднання всіх голосів у єдине хорове звучання. Цей процес являє собою найбільш; складність і вимагає великих творчих, фізичних організаторських зусиль від хормейстера. Помилку роблять ті диригенти, які "проганяють" весь твір від початку до кінця. Кращий результат дає поєднання всіх голосів за фразами, епізодами музичного твору. Багаторазове повторення, з аналізом помилок та їх виправленням, поступовий, "пофразовий" рух уперед приведе до цілісного ознайомлення, відповідно, до вивчення музичного тексту твору.

При роботі над хоровими творами диригент повинен пам'ятати, що основною метою є реалізація творчого задуму композитора. Для цього необхідно вирішити ряд вузько технічних завдань: якісне звукоутворення, дихання, артикуляція, голосоведення і, головне, стрій, який є наріжним каменем хорового виконавства. Постійна робота в колективі в цьому напрямку дозволить хору набути і надовго зберегти міцну професійну форму.

Уся робота по налагодженню чистого і відстроєного звучання тісно пов'язана із завданням створення художнього образу музичного твору, і авторські вказівки в цьому відношенні є вирішальними. Під час репетицій велике значення має дисципліна в хорі: зосередженість, увага, повне підкорення усім вимогам диригента - це необхідні умови нормальної творчої атмосфери.

Усього цього керівник хору може досягти лише в тому випадку, якщо він користується повагою й авторитетом, які здобуваються самим процесом репетиційної роботи й спілкування диригента з хором. Досягнення органічності, цілісності у виконанні, прагненні поєднати окремі частини твору єдиною лінією розвитку музичної думки є змістом репетиційної роботи диригента з хором.

3. Методика вокально-хорової роботи та роботи над хоровим твором.

Вокально-хорова робота є головною умовою успішної діяльності будь-якого хорового колективу. Загальновідомо, що хорова звучність є результатом взаємодії всіх елементів, із яких вона складається, а саме: хорового строю, ансамблю, дикції, динаміки, агогіки тощо. Добра вокально-хорова техніка забезпечує достатньо високий рівень виконання будь-якого хорового твору. Тому керівник хору повинен постійно турбуватися про розвиток та удосконалення вокально-хорової техніки колективу. Наріжний камінь її - інтонація та хоровий стрій у поєднанні з вірною постановкою голосу, адже якщо такого поєднання не існує, дуже важко досягти відповідного хорового звучання.

Утворення вірного співацького звуку тісно пов'язане із засвоєнням основних співацьких навичок, якими є дихання, звукоутворення (атака звуку, резонування), дикція та ін.

Оскільки хоровий спів - це колективне вокальне мистецтво, а співаки, приходячи до колективу, мають різні вокальні можливості, манери співу, різні навички дихання, вимови тексту тощо, перед диригентом із першої ж репетиції постає одне з найскладніших завдань - вироблення у всього хору єдності вокально-хорових принципів. Отже, диригент повинен навчити хористів вірно користуватись диханням, співати в єдиній вокальній манері, тихо, без супроводу. Інакше кажучи, тихий, виразно виконаний твір без супроводу - кращий екзаменатор будь-якого хору.

Основа співу - дихання. Диригент має викласти колективу свої вимоги щодо виконання єдиного принципу взяття дихання як на початку

твору, так і в процесі його виконання. Навчитися вірно користуватися диханням - початок і основа всієї вокальної роботи в хорі, при всій складності цього процесу.

Друга важлива складова вокальної роботи в хорі - навчання правильного формування звуку. У практиці існує велика кількість термінів, які означають ту чи іншу позицію звуку, характер звучання голосу: близький, далекий, дзвінкий, плоский, прикритий, матовий, насичений, грудний, головний та ін. Єдиній манері звукоутворення навчають, проспівуючи різні склади; під час таких вправ змінюються голосні звуки, а елементи голосового апарату мають бути зафіксовані в єдиному положенні. Отже, основне завдання хормейстера полягає у об'єднанні всіх голосів в єдине ціле. Існує багато вправ, які дають можливість досягти цієї мети. Найкраща вправа, як підтверджує досвід, розспівування на голосний "у". По своїй природі цей голосний не дає можливості співати відкритим звуком, а допомагає хормейстеру на перших порах темброво об'єднати всі голоси хору.

Під час розспівування, з якого починається кожна репетиція хору і яке має за мету, крім налаштування хору на спів, проведення певної роботи по вихованню вокально-хорових навичок, диригент відпрацьовує прийоми вірного співацького дихання, звуковедення, резонування звуку, дикції тощо. Це готує голос до повного навантаження, яке; він має при співі хорових творів. Вокально-хорові вправи для розспівування добираються за принципами контрасту та від простого до складного.

При співі вправ потрібно слідкувати за розподілом дихання і точним інтонуванням. Вправи будуються з урахуванням структури основних мелодичних елементів: інтервал секунди, терцові ходи, поступеневий рух, спів різними штрихами.

Вправи для розспівування можуть бути одноголосі та багатоголосні. Вони слугують відпрацюванню строю та ансамблю хорових партій і хору в цілому; разом із набуттям індивідуальних співацьких навичок.

Під час розспівування диригент повинен пояснити студентам мету вправи, що виконується, адже вони як майбутні диригенти повинні розуміти, за допомогою яких саме вправ виробляються ті чи інші вокально-хорові навички.

Особливі проблеми виникають при виконанні поліфонічної музики. Самостійність проведення тем вимагає, насамперед, чіткості та оперативності.

В роботі над поліфонією потрібно враховувати динаміку проведення тем, де головна тема звучить яскравіше, особливо на початку. При підключенні протискладення вона має звучати більш спокійно, надаючи можливість прозвучати іншій темі. Особливо важливо в цей час звернути увагу на точність вокального інтонування.

Слід враховувати також моменти інтерпретації, які пов'язані зі змістом, динамічним звучанням, темпом тощо.

Для проведення репетиції і для розучування хорового твору студент повинен скласти план і накреслити послідовність своєї роботи.

Питання до самостійної роботи

1. Як самостійно працювати над хоровою партитурою?
2. Назвати особливості вокально-хорової роботи.
3. Які педагогічні принципи вибору репертуару для хору?
4. Які умови успішного проведення концертної практики з хоровим колективом?
5. Які типи і види хорів розрізняють? Хорові партії хору. Діапазони хорових партій.
6. Основні методи спілкування диригента з хором.
7. Яка роль репертуару в розвитку професійного рівня хорового колективу?
8. Проаналізувати тенденції сучасного хорового виконавства.

Перелік індивідуальних завдань.

- Робота з навчально-методичною літературою та репертуарними збірниками.

- Вивчення теоретичних засад роботи з хоровими колективами, психолого-педагогічні умови роботи.
- Досконала робота над вибраним репертуарним матеріалом, вивчення хорової партитури, спів хорових партій, короткий аналіз твору.
- Вміти зробити план проведення репетиції, підібрати комплекс вокально-хорових розспівок для роботи над творами.
- Відвідування репетицій різних хорових колективів, спостереження за роботою керівників, вивчення етапів творчого та концертного життя цих хорів.
- Відвідування концертів, слухання хорової музики в запису та за допомогою інтернет-ресурсів, вміння зробити аналіз виступу.

Програмові та репертуарні вимоги до курсу.

Репертуар для хору необхідно підбирати відповідно до складу та виконавських можливостей колективу. Твори повинні бути різними за стилями, епохами, жанрами, характерами і темпами, мати навчально-виховні, педагогічні завдання. В кінці курсу студент показує свою практичну роботу з хором у формі концертного виступу. Він повинен продемонструвати своє вміння інтерпретації хорових творів, творчого спілкування з колективом, концертної витримки.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять роботи з хором і має на меті перевірку рівня знань та вміння студента виконувати поставлені професійні завдання. Форми поточного контролю: здача хорових партій творів, проведення репетиції хору, робота над визначеними творами.

Підсумковий контроль проводиться по закінченню 8 навчального семестру – концертне виконання програми та залік .

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Сума
Змістовий модуль №1,2	Змістовий модуль № 3,4	
Здача хорових партій, ілюстрація та бесіда, робота з хором, 10+10+30= 50	Концертне виконання та інтерпретація хорового твору 50	100

Максимальний бал за всі контрольні заходи	50
Максимальний бал за екзамен	50
Підсумкова оцінка	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Залік з хорового практикуму проходить у вигляді здачі хорових партій напам'ять, концертного виконання хорової програми, самостійно підготовленої студентом.

Для опанування теретичним матеріалом студент може користуватися хороознавою науковою лтературою. Для вибору музичних творів необхідно вивчати різні репертуарні збірники, нові видання окремих творів, переглядати інтернет – видання, відвідувати нотні бібліотеки.

Рекомендовані твори для однорідного хору.

1. Вериківський М., укр. нар. пісня «Ой учора івечора», сл.Т. Шевченка «Думи мої»;
2. Верьовка Г.,сл. Т.Шевченка «Не щебече соловейко»;
3. Колесса М., укр. нар. пісня «Ой зацвіли фіалоньки», «Павоньки ходять»;
4. Леонтович М. укр. нар. пісня « Закувала зозуленька», «Ой у полі жито», «Було літо», « Ой сивая зозуленька»;
5. Ревуцький Л. укр. нар. пісня «Іди, іди дощику», «Прилетіла перепілонька»;
6. Степовий Я., сл. Т. Шевченка «Садок вишневий»;
7. Фільц Б., сл. О.Олеся «Білі гуси».

Рекомендовані твори для мішаного чотириголосого хору.

1. Бах Й. .Хорал з "Рождественської ораторії".
2. Бортнянський Д. "Будь ім"я Господнє"
3. Верещагін Р. Обробка укр. нар.с пісні "Луло літо"
4. Верьовка Г., сл.І.Франка "Не забудь юних днів".
6. Козак Є. Обробка укр. нар. пісні "Дам я яловицю".
7. Крижанівський Є, сл. народні "Пісня про Олексу Довбуша"
8. Колесса М. Обробки укр. нар. пісень "Весна наша", Ой у полі криниченька".
9. Колеоса Ф. "Кругом женчики", "Ізрівняйтея гори".
10. Корчинський Ю. Обробка укр. нар. пісні "У лузі, у лузі – червона калина»
11. Котко Д. Обробка укр.. нар. пісні "Пряла б же я куделицю".
12. Леонтович М. Обробки укр. нар. пісень « Ой піду я в сад гулять", "Ой вербо, вербо", "Налетіли журавлі", "Зажурились галичани", "В полі-полі плужок ходить", "Ой горе тій чайці", "Ішов козак без ліс".

13. Лисенко М. Обробки укр. нар. пісень "Із-за гори високої", "І снилося", "Як з Бережан до Кадри", "Кладочка".
14. Лотті А. "Мізерере"
15. Людкевич С., сл. Д.Млаки "Сонце ся сховало".
16. Моцарт А., укр. текст М.Бахтинського "Літній вечір".
17. Нижанківський Н. Обробка укр. Нар. пісні "Чи ти мені, дівчинонько".
18. Січинський Д. "Аллилуя", "Будь ім"я Господнє".
19. Степовий Я. Обробка укр. Нар.пісні "Ой літає соколونько"
20. Стеценко К. Коляди "Нова радість стала", "Ходив походив місяць", "По всьому світу".

Аудіо- та відеозаписи творів різних жанрів та стилів.

Рекомендована література по курсу

Базова

(Бібліотека Навчально-нвукового інституту мистецтв)

1. Болгарський А. Г., Сагайдак Г. М. Хоровий клас і практика роботи з хором. К., 1987.
2. Дмитревський Г. О. Хорознавство і керування хором. К., 1961.
3. Їжак В.О., Серганюк Ю.М., Серганюк Л.І. Методика аналізу хорових творів.-Івано-Франківськ,1992.
4. Коломоєць О.М. Хорознавство. Навч. Посібник. Київ: Либідь,2001.-168с.
5. Мархлевський А.Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. К., 1986.-96с.
6. Падалко Л. І. Виховання ансамблю в хорі. – Посібник.- К.: Мистецтво,1996.-172с.
7. Серганюк Л.І. Методика аналізу хорових творів. ІваноФранківськ,2015.
8. Соколов В. Г. Работа с хором. М., 1967, 1983.-190с.
9. Соколов В. Г. Хороведение. М., 1971.
- 10.Струве Г. А. Школьный хор. М., Просвещение, 1981.-190с.

11. Стулова Т. Хоровой класс : (Теория и практика вокальной работы в детском хоре). Учебное пособие . М.: Просвещение.- 1988.-126 с.
12. Пігров К. Керування хором. Держвидав ОМІМЛ. Київ, 1956, с.159-174
13. Чесноков П. Г. Хор и управление им. Предисловие К. Птицы. М.: Государственное муз.из-во, 1961.-240с.
14. Шамина Л. В. Работа с самодеятельным хоровым коллективом. М., Музыка, 1988.- 175с.
15. Ушкарев А. Основа хорового письма: Учебник- М.:Музыка, 1986.-231с.

Репертуарні збірники та нотні видання.

- Бібліотека хору»Київ».-Київ, 2008 – 2015.
- Благослови, душе моя, Господа. Упорядник Зваричук Ж.Й.-м.Ів.-Франківськ, 2000.-90с.
- Долчук Р.О., Доронюк В.Д., Шегда Л.В., Щавінський М.М. Хрестоматія духовної музики України,-ПНУ ім. В.Стефаника, -Івно-Франківськ, 2011. - 310с.
- Дервянко Б.П. На урилах «Мрії»: Збірка хорових творів / Упорядник Богдан Дервянко.-Львів: Видавництво Львів. Комерц.академія.-2004.-225с.
- Колесса М.Ф. Вибрані хорові твори. «Муз.Україна», 1983.-134с.
- М. Колесса «Хорові твори». Редактор Г. Я. Гембера. Київ, «Муз.Україна», 1998. - 48с.
- Козак Є. Хорові твори. Муз.Україна, Київ, 1997.-40с.
- Кошиць О. Українські народні пісні. Муз.-хорове т-во УРСР.-Київ.-1968.-117с.
- Леонтович М. «Хорові твори». «Музична Україна»,-Київ, 1977.- 320с.
- Леонтович М. «Хорові твори». / Упорядник Кузик В.В. «Музична Україна»,-Київ, 2005.
- Лятошинський Б. М. Українські народні пісні в обробці Б. Лятошинського. «Музична Україна»,-Київ, 1974.-90с.
- Муніципальний камерний хор «Легенда»: Репертуарний збірник./упорядкування І.Циклінський: Вип.2.-Дрогобич: Посвіт, 2006.-146с.

- Свята Літургія Іоана Золотоустого. Упорядник Зваричук Ж.Й.-Ів.-Франківськ.-2008.-198с.
- Серганюк Ю.М. Наша дума, наша пісня. Збірник хорових творів.-Івано-Франківськ,1992.- 82с.
- Співає Лемківська хорова капела «Бескид». Упорядник Чоловський П.М.-Івано-Франківськ, 2007.-106с.
- «Первоцвіт»: з піснею у нове тисячоліття. Збірник творів із репертуару народного аматорського хору «Первоцвіт» Народного Дому с. Микитинці. / Упорядник Ганна Карась,-Ів.-Франківськ: Місто НВ,2009.-80с.

Допоміжна

1. Білявський Е. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі. К.,1998.
2. Асаф'єв Б.В. О хоровом искусстве. Сб. статей / Сост. И коммент. А.Павлова- Арбенина.- Л., Музыка, 1980.-216с.
3. Бриліант В. С., Палкін В. П. Вокальні вправи для самодіяльного хору. К., 1978.
4. Гарбузов Н. А. Зонная природа звуковысотного слуха. М. Л., 1948.
5. Колеса М. Основи техніки диригування. К.:Муз.Укр.-1973
6. Краснощеков В. И. Вопросы хороведения . М., Музыка, 1969.-300с.
7. Критский Б. Проблемы ансамбля в хоре. М.-1980
8. Назаренко І. Мистецтво співу. К.-1968
9. Лащенко А. П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. К.: Музична Україна, 1989.- 136с.
- 10.Левандо П. П. Проблемы хороведения. М., 1974.
- 11.Переверзев Н. Проблемы музыкального интонирования. М,1966
- 12.Романовский Н. В. Принципы работы над строем в хоре. В сб.: Хоровое искусство.- Л., 1967.
- 13.Романовский Н. В. Хоровой словарь. Л.: Музыка, 1972.-144с.
- 14.Смирнова М. Хорознавство. Харків,2003.
- 15.Хайкин Б. Беседы о дирижерском ремесле. М.-1984
- 16.Шамина Л. В. Работа с самодеятельным хоровым коллективом. М., Музыка, 1988, 175с..

17. Шреєр-Ткаченко О. Я. Історія української музики. К., 1980.
18. Яковлев А. Физиологические закономерности певческой атаки. Л., 1971.
19. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу:
Навчально-методичний посібник для викладачів і студентів мистецьких
навч. закладів, учителів шкіл різного типу. К.: ІЗН, 1998.- 160с.

15. Інформаційні ресурси

Бібліотеки, Інтернет, електронні книги, нотні бібліотеки

1. mubis.com.ua/
2. library.dudaryk.ua/ua/compositions
3. www.bestchoir.kiev.ua/index.php/ua/notes
4. <https://parafia.org.ua/noty/>
5. hryh.synthasite.com/seminars.php
6. <http://notes.tarakanov.net/> <http://notes.tarakanov.net/>
7. nlib.narod.ru
8. <https://ukrnotes.in.ua/>
9. www.nbu.gov.ua/webnavigator/Muzyka
10. www.uaportal.com › ...